

کاتالوگ نمایشگاه

ارمنستان و ایران خاطره یک سرزمین

به کوشش

یوسف حسن زاده و آنلکا گرگوریان

History Museum of Armenia

موزه ملی ایران
National Museum of Iran

(RICHT)

۱۳۹۶

نمایشگاه ارمنستان و ایران: خاطره یک سرزمین (نخستین: ۱۳۹۶، تهران) (Exhibition Armenia and Iran: Memory of the Land (1 st : 2017: Tehran)	سرشناسه
مجموعه مقالات و کاتالوگ نمایشگاه ارمنستان و ایران: خاطره یک سرزمین، به کوشش یوسف حسن زاده و آنلکا گرگوریان، ترجمه از فارسی به ارمنی شِریلی آویدیان و نایری دیلانیا، عکس: امیر فرزند، ورام هاکوبیان - [آویدیان]، برگزار کنندگان: موزه ملی ایران و موزه تاریخ ارمنستان.	عنوان و نام پدیدآور
تهران: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری - موزه ملی ایران - موزه تاریخ ارمنستان، ۱۳۹۶.	مشخصات نشر
۲۳۸ ص. رنگی	مشخصات ظاهری
۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۲-۸۳-۰	شابک
قیما	وضعیت فهرست نویسی
عکس: امیر فرزند، زهرا اکبری، ریحانه لسانی گویا ورام هاکوبیان	پادداشت
موزه ملی ایران - نمایشگاهها	موضوع
History Museum Of Armenia موزه تاریخ ارمنستان	موضوع
Art objects, Ancient-Iran-Exhibitions انشای هنری باستانی - ایران - - نمایشگاهها	موضوع
Art objects-Iran-Exhibitions انشای هنری - ایران - - نمایشگاهها	موضوع
Art objects,Iranian-Exhibitions انشای هنری ایرانی - - نمایشگاهها	موضوع
Armenia--Cultural relations--Iran ایران--روابط فرهنگی--ارمنستان	موضوع
حسن زاده، یوسف، ۱۳۶۰ -، گردآورنده	شناسه افزوده
Grigoryan,Anelka گرگوریان، آنلکا، ۱۹۵۷-، م.، گردآورنده	شناسه افزوده
آویدیان، شِریلی، ۱۳۵۰ -، مترجم	شناسه افزوده
فرزند، امیر، [عکس]	شناسه افزوده
Research Institute of Cultural Heritage & Tourism پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری	شناسه افزوده
National Museum of Iran موزه ملی ایران	شناسه افزوده
۱۳۸۰/۱۸	ردمندی کنگره
۷۳۰/۹۵۵	ردمندی دیویی
۲۸۹۵۹۸	شماره کتابشناسی ملی

مجموعه مقالات و کاتالوگ نمایشگاه ارمنستان، ایران: خاطره یک سرزمین

- به کوشش : یوسف حسن زاده و آنلکا گرگوریان
- ترجمه از فارسی به ارمنی : شِریلی آویدیان و نایری دیلانیا
- ویراستار متون فارسی : شهرناز اعتمادی
- ویراستار متون انگلیسی : کامیار عبدی
- عکس : امیر فرزند، زهرا اکبری، ریحانه لسانی گویا، ورام هاکوبیان، نینا رضایی و مهناز مردفکری (بنگرید ص. ۴۸)
- ویرایش تصاویر : روشک جهرمی، محمدحسین عزیزی خرائقی، ام البنین غفوری و امیر فرزند
- طرح و اجرا : یوسف حسن زاده
- طراحی جلد : نینا رضایی
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی : ناصح
- ناشر : پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری - موزه ملی ایران - موزه تاریخ ارمنستان
- شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۲-۸۳-۰
- نوبت چاپ : اول ۱۳۹۶
- شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه
- نشانی : تهران، خیابان امام خمینی، ابتدای خیابان سی تیر، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری
- تلفن : ۰۲۱-۶۶۷۳۶۴۵۲-۶۰
- رایانامه: ccp@richt.ir تارنما: www.richt.ir
- www.richtbook.ir
- فروشگاه الکترونیکی کتاب :

فهرست مطالب

- سخن ناشر / پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری ... ۱
- سرآغاز / علی اصغر مونسان؛ معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ... ۱۱
- یادداشت نخست / آرمن امیریان؛ وزیر فرهنگ جمهوری ارمنستان ... ۱۲
- یادداشت دوم / آرتاشس تومانیان؛ سفیر جمهوری ارمنستان در تهران ... ۱۳
- پیشگفتار / جبرئیل نوکنده (مدیر موزه ملی ایران)؛ محمدحسن طالبیان (معاون میراث فرهنگی کشور)؛ سیدمحمد بهشتی (رئیس پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری)؛ محمدرضا کارگر (مدیرکل موزه‌ها و اموال منقول تاریخی فرهنگی)؛ سیداحمد محیط طباطبایی (رئیس کمیته ملی موزه‌های ایران (ایکوم)) ... ۱۴
- مقدمه / گریگور گریگوریان؛ مدیر موزه تاریخ ارمنستان ... ۱۵
- مروری بر تاریخ ارمنستان بر پایه مدارک باستان‌شناسی (از هزاره چهارم پم تا سده اول پم) / آنلکا گریگوریان و آویتا مکرтчیان ... ۱۶
- مروری روایی بر نمایشگاه ارمنستان و ایران: خاطرات یک سرزمین / یوسف حسن‌زاده ... ۲۱
- اطلاعات اشیاء نمایشگاه / ام‌البین غفوری و آنلکا گریگوریان ... ۲۳
- کاتالوگ نمایشگاه ... ۳۳ تا ۱۴۲
- بخش ارمنی ... ۱۴۳ تا ۱۵۸
- بخش انگلیسی ... ۱۵۹ تا ۱۸۵
- صفحه عنوان انگلیسی ... ۱۸۶

سر آغاز

میراث مشترک بشری نشان از پیوندهای عمیق و کهنسالی دارد که طی هزاران سال بین جوامع انسانی شکل گرفته و تأکید بر این پیوندهای ریشه‌دار در چهار کنونی باعث نزدیکی ملت‌ها و گسترش صلح و دوستی است و در این میان دو کشور ایران و ارمنستان بنا بر توافق واهد استانی طی پنج هزار سال گذشته ارتباطات فرهنگی قوی داشته‌اند که تأثیر آن بر فرهنگ‌های عصر مفرغ و آهن این دو کشور مشهود است.

شباهت و تداوم در گنجینه‌های دو سرزمین، مسایه، جایگاه و نگرش نیاکانی را می‌نمایاند که متناسب با شرایط و توان خود اصول احترام به ریشه‌ها و میراث مشترک، ماهیم عمیق فرهنگی را رعایت می‌کردند و برای پاسداشت و انتقال هنر و اندیشه خردمندانه خود می‌کوشیدند.

اکنون، سپردن این میراث مشترک به دست کسانی که براساس شناخت محتوا و تعهد به مدارک مستند به‌جای‌مانده، تلاش می‌کنند رازهای این هنر چند هزار ساله را درابند، به ثمر نشسته و همکاری مشترک موزه ملی ایران و موزه تاریخ ارمنستان فصلی از گفتگو، همگرایی و اتحاد پیش روی ما می‌گشود.

نمایشگاه «ارمنستان و ایران، خاطره یک سرزمین» همچنان که از عنوان آن می‌آید، به گونه‌ای متعهدانه روایتگر بخشی از تاریخ یک سرزمین و تأکید دوباره بر بازگویی آن برای انسان امروز و سال‌های آینده هر دو کشور است تا چند هزار سال پیشینه مشترک تاریخی و علائق فرهنگی اقوام کهن را بازشناسد. برگزاری این نمایشگاه را به بانیان آن، که سهم خود را در ثبت این خاطره ادا نموده‌اند، تبریک می‌گوییم و امیدوارم بازتاب این حرکت ارزشمند فرهنگی روابط عمیق‌تر فرهنگی، سیاسی و اجتماعی دو کشور باشد و در نهایت به همگرایی بیشتر این دو ملت بزرگ بینجامد.

علی اصغر مونسان

معاون رئیس جمهور

رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

پیشگفتار

موزه‌ها در دنیای امروز دیگر نهادهایی جدا از پیکره اجتماعی و فرهنگی خود نیستند، بلکه اعضای تأثیرپذیر و تأثیرگذار جامعه هستند و در رویدادها و مناسبات اجتماعی سهم بسزایی دارند و برای ایفای این نقش در جامعه جهانی تلاش می‌کنند.

ذکاوت موزه‌دار در به نمایش گذاشتن بهنگام داشته‌های فرهنگی باعث می‌شود موزه‌ها از مکانی که «همیشه هست» و رفتن به آن «هیچ وقت دیر نمی‌شود» به فضایی تبدیل شوند که بخشی از اتفاقات فرهنگی روز در آن رخ می‌دهد و بخشی از جریان سیال فرهنگی جامعه است. در فضای پرتنش منطقه ما، موزه ملی ایران و موزه تاریخ ارمنستان با تأکید بر ریشه‌های مشترک تاریخی فرهنگی تلاش کرده‌اند براساس علایق مشترک با هم بودن و دوستی‌های چند هزارساله را یادآور شوند. به نظر ما از وظایف موزه‌های ملی این است که بسترهای لازم را برای ملاقات فرهنگ‌ها مهیا کنند، این ملاقات‌ها باعث شناخت می‌شود و مردم از چیزی که شناخت داشته باشند، هراس نخواهند داشت و نداشتن هراس باعث همگرایی و سازگاری می‌شود و همگرایی و سازگاری زمینه صلح و دوستی را فراهم می‌آورد. وظیفه‌ای که به نظر می‌رسد هر دو موزه، با برپایی این نمایشگاه، به‌خوبی از عهده آن برآمده‌اند.

اشتراکات فرهنگی این دو سرزمین به اوایل دوره شهرنشینی باز می‌گردد و اوج آن در دوره آهن در فرهنگ اورارتوها بوده است. پس از آن نیز در منوره هخامنشی آن محدوده جغرافیایی که در فرهنگ بین‌النهرینی‌ها به اورارتو شناخته می‌شد را به نام ارمنستان می‌شناسیم. در دوره اشکانی نیز در کشاکش قدرت بین دو امپراتوری روم و ایران، مسئله ارمنستان برای هر دو طرف بسیار مهم بود و هر دو تلاش می‌کردند نفوذ خود را بر ارمنستان حفظ کنند و سلسله آرشاکونی‌های اشکانی تبار در ارمنستان شکست یافت و سه سده تداوم یافت. نهایتاً ارمنستان در دوره ساسانی بین امپراتوری روم و امپراتوری ساسانی تقسیم شد و بخش شرقی ارمنستان به ایران ساسانی پیوست. در دوره اسلامی نیز مسجد کبود ابروان که حسینعلی‌خان ابروانی در سال ۱۷۶۶ ه. قمری بنا کرده و هم از نظر نقشه و هم از نظر نما شباهت بسیار با مسجد کبود تبریز دارد، گواه ارزشمندی بر تداوم ارتباطات فرهنگی ایران و ارمنستان است. همچنین که در ایران نیز فهرست بلندبالایی از کلیساهای آرامنه - که شاخص تاریخی آن‌ها قره‌کلیسا در آذربایجان غربی در فهرست میراث جهانی یونسکو به ثبت رسیده - گواه تفاهات فرهنگی و ارتباطات تاریخی و ادامه‌دار این دو سرزمین است.

در نمایشگاه «ارمنستان و ایران: خاطره یک سرزمین»، با تمرکز بر آثار اورارتو و با نمایش بیش از ۳۰۰ اثر از مجموعه‌های دو موزه ملی تاریخ ارمنستان و موزه ملی ایران، تلاش شده پیوند ساری سرزمینی ایرانیان و ارمنیان در آینده تاریخ در پس بیش از پنج هزار سال به نمایش درآید. از همکارانمان در موزه ملی تاریخ ارمنستان، وزارت فرهنگ ارمنستان و سفارت ارمنستان در تهران برای همکاری‌های صمیمانه‌شان در برگزاری این نمایشگاه بسیار سپاسگزاریم. بی‌گمان این اتفاق ارزشمند فرهنگی مرهون تلاش شبانه‌روزی کارکنان زحمت‌کش موزه ملی ایران است.

جبرئیل نوکنده (مدیر موزه ملی ایران)؛ **محمدحسن طالبیان** (معاون میراث فرهنگی کشور)؛ **سیدمحمد بهشتی** (رئیس پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری)؛ **سیداحمد محیط‌طباطبایی** (رئیس کمیته ملی موزه‌های ایران (ایکوم))، **محمدرضا کارگر** (مدیرکل موزه‌ها و اموال منقول تاریخی فرهنگی)